

Kovács Györgyi

KRISNATUDATÚ MAGYAROK

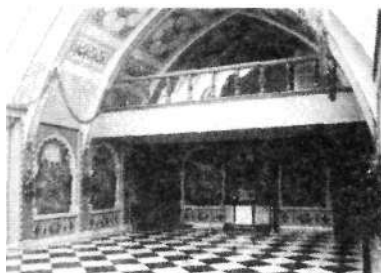
„Krisna-Völgy”, mutatja az irányt a tábla Lengyeltótinál. Éppen jókor, mert már kezdünk elbizonytalanodni, hogy talán nem is Balatonboglárnál, hanem Lellénél kellett volna letérnünk Somogyvámos felé. A község nevét akkor tanulta meg az ország, amikor 1994-ben ide költöztek az első krisnások, és elkezdték építeni a falu határában vásárolt földeken az Indiai Kulturális Központot és biofarmot.

A Fő utcán alig megyünk száz métert, máris meglátjuk azt a világoskékre festett kerítést, melynek két piros cseréptetős toronnyal őrzött bejáratán át Somogyvámosból egy másik faluba juthatunk. Ebbe a faluba azonban csak belépőjegyellenében lehet beocsátást nyerni, hirdeti a recepció épületének falán a kiírás. A belépődíj felnőtteknek 350, diákoknak és nyugdíjasoknak 300 forint, de van családi jegy is 900 forintért. Húsz méterrel arrébb pedig a következőket olvashatják okulásképpen az ide látogatók egy szépen faragott barna táblán: *„Üdvözöljük Krisna-Völgyében! A védikus szentírásan nyugvó ősi indiai civilizáció célja az volt, hogy az embert egy természetes életmód által a testi-lelki harmónia útjára vezesse. Krisna-Völgy ezt a szellemiséget szeretné átadni önöknek abban a reményben, hogy látogatásuk alkalmával az indiai kultúra iránti kíváncsiságuk kielégítésén túl, különleges lelki élményben lesz részük. Hogy ez a szellemi kaland minél teljesebb legyen, megkérjük önöket, hogy itt tartózkodásuk alatt ne dohányozzanak, ne igyanak alkoholt, ne fogyasszanak kábítószert és hús készítményeket. Kellemes pihenést és lelki felüdülést kívánunk.”*

A recepción a tíz órai nyitás előtt nem találunk senkit, de a Krisna faluba vezető földutat elzáró sorompó nyitva van, úgyhogy ezen felbátorodva elindulunk a szépen megművelt veteményesek között. Balra kukoricás zöldell, jobbra paradicsom piroslik és tök sárgállik. Sehohly egy teremtett lélek. Aztán két száris nőalak tűnik fel a kanyarban, de még mielőtt közelebb érnék hozzájuk, lemennek az útról. Először azt gondolom, hogy előlünk térnek ki, de kiderül mégse, mert beljebb, a kis erdő mellett álló rózsaszínű épülethez, a vendégházhoz igyekeznek.

Az út két oldalán színes képek hirdetik, hogy hol fogják fölépíteni például a falu iskoláját, az ayurvédikus klinikát, a víztornyot, a malmot, vagy például a hiányzó gazdasági épületeket. Ahogy közeledünk a központhoz, már egyre többen jönnek velünk szemben. Egyik hangosan imádkozik, a másik éneket dúdol, de mindegyik egy pillanatra abbahagyja és úgy köszönt bennünket, hogy *Hari bol*. Ez szó szerint annyit jelent, mondd Isten nevét, de úgy is fordíthatnánk, hogy dicsértessék.

A falu központjába vezető út mellett itt már egy-egy ház emelkedik. Az egyikben a biopékség kapott helyet, a másikban pedig a fazekasműhely. Az emelkedő út végén, a dombon áll az 1500 négyzetméteres indiai templom. Fehér lépcsőin fölkaptatunk, és egy emléktábláról megtudjuk, hogy a templom alapkövét 1994. február 6-án rakták le. A bejárat körül több tucat lábbeli árválkodik. Senki nem léphet be a templomba cipőben.

- Jól jegyezzétek meg, hogy hova teszitek, mert aztán sokáig ke-
resgélhetitek - figyelmeztet a lépcsőn ülő egyik fiú mosolyogva.

Avályogtéglából épített, falfestményekkel és domborművekkel gazdagon díszített védikus templom egyben közösségi ház is. Amikor mezítlábasan bemegyünk a templomba, már javában folyik a szeminárium. A szentélyt körbe ölelő folyosóról nyílik többek között az étterem, és a konyha, valamint itt található az indiai butik is. Az üvegtető szentélybe beragyog a napfény, ám olyan sokan vannak, hogy nem férünk be. Az embernek az az érzése, hogy nem is a Somogyban, hanem Indiában jár. A legtöbben hagyományos indiai ruhában vannak. A lányok és asszonyok a szivárvány színeiben pompázó szárit viselnek. Ebben nincs megkötés, minden nő olyan színű szárit teker maga köré, amelyet akar, ami a legjobban áll neki. A szárihoz szükséges öt méter hosszú színes selyem vagy vászon anyagokat Indiából hozzák. A nők amennyire az a szári alól kilátszik, általában közepén elválasztott, hátul összefogott hosszú haját viselnek. A férjes asszonyokat a lányoktól a homlokuk közepére kumkumával festett sötétvörös pötty különbözteti meg. A férfiaknál a hagyományos öltözet a kurta nevű ingből és a hosszúnadrágra emlékeztető dhotiból áll. Ez utóbbit meghatározott módon hajtogatják redőkbe és a derekuk meg a lábuk köré tekerik. Sáfrány színű ruházatot csak a cölilátásban élő szerzetesek viselhetnek, míg azok a Krisna hívők akik családosak, vagy szeretnének egyszer megnősülni tiszta fehérben járnak. Közismert hajviseletük, a leborotvált fej az anyagi kívánságokról való lemondást, az egyetlen meghagyott hajtincs pedig Istenhez való ragaszkodásukat szimbolizálja. Természetesen a dhotit és a szárit csak a templomban élő hívek viselik minden nap, a többiek csak ünnepi alkalmakkor.

Egy sötétlila száris hölgy tanácsára fölme gyünk a galériára, és onnan figyeljük a nagy fotelben ülő, skóciái lelki tanító szavait. Éppen a „Hare Krisna, Hare Krisna, Krisna Krisna, Hare, hare, Hare Rama, Hare Rama, Rama Rama, Hare Hare” mantra szövegét értelmezi, magyarázza. (A mantra magyarul úgy szól, hogy „Ó uram Krisna, Ó uram energiája kérlek, fogadjatok szolgálato- tokba”.) Majd arról beszél, hogy mantrázás közben hogyan kell helyesen venni a levegőt, illetve hosszan kintartani, rezonáltatni a megfelelő hangokat. Amikor a gyakorlatban is kipróbálják a hallottakat, a hívők nagy derűtségére, mindig a testes szerzetes bírja legtovább, és egyedül szárnyal tovább érces hangja.

Amíg a szentélyben az előadás után egyre vidámabb, egyre felfokozottabb hangulatban zenélnék és énekelnek a hívek, addig mi az étteremben beszélgetünk egy nagyon kedves, halkszavú, mosolygós szerzetesnővel. Sötétkék szárija alatt rózsaszín pólót visel, nyakában vastag, sodort aranylánc. Homlokára és karjaira *tilaka* van festve.

- *A szent folyó, a Gangesz finom homokját összekeverjük vízzel, és reggel ezzel szoktuk fölfesteni Krisna jelét. De nemcsak a homlokra és a karokra festünk tilakát, hanem testünk 13 pontjára. Ezek olyan pontok, amelyek képesek befogadni a lelki energiát és a testet is védelmezik*- mondja Siku Andrea, akinek lelki neve Radhika devi dasi. Ezt a nevet szerzetesnővé avatáskor kapta lelki tanító mesterétől. Radhika kazincbarcikai, de Debrecenben járt a Kossuth Lajos Tudományegyetemre, ahol matematika-fizika szakon végzett.

Negyedéves korában karácsony táján vette meg egy Krisnás könyvtárustól „Az önmegvalósítás tudománya” című könyvet, amit el is olvasott. Nem sokkal ezután, találkozott egy krisnás lánnyal, Erikával, akit matematikából és fizikából korrepetált. Erika unszolására az egyik hét végén elment egy nyilvános filozófiai előadásra, hogy a könyv elolvasása kapcsán fölmerült számtalan kérdésére választ kapjon.

- *Először furcsa volt nekem, hiszen akkor hallottam először Krisnáról, viszont nagyon tetszett az előadás után Indiáról vetített diafilm, és ízlett a vasárnapi szeretet lakoma is, ahova meghívják a vendégeket, ugyanis én már akkor vegetáriánus voltam. Fél év után, amikor láttam, hogy amit olvasok, azt a krisnások meg is valósítják, én is követtem a tanításokat* - emlékezik vissza Radhika. Aztán az egyetem befejezése után, szülei beleegyezésével úgy döntött, hogy egy év próbaidőre beköltözik a debreceni központba. Az egy év letele után pedig szerzetesi fogadalmat tett. Debrecen után Pestre került, majd 1995-től itt él Somogyvámoson.

Krisna-Völgyet és a biofarmot a Magyarországi Krisna-tudatú Hívők Közösségének alapítója és vezető lelkésze, *Srija Sivarama Swami Maharaja* álmodta meg, és ő dolgozta ki a farm önfenntartó rendszerét is. Minden munkaterületnek van egy vezetője, aki irányítja a felügyelete alá tartozó dolgozókat, és megszervezi a feladatokat. Ilyen munkaterületek a növénytermesztés, az állattenyésztés, az építkezések, a konyha, az adminisztráció, az étterem, a turizmus, a pékség, a művészeti műhely, a fazekas műhely, valamint a kereskedelem és az ajándékbolt. Lehetőleg mindent a természet, tehetsége és kedve szerint osztanak be ezekbe a munkacsoportokba.

A 150 hektáros farmon minden megterem, amire a Krisna falu lakosainak szüksége van. A napi háromszori étkezést igyekeznek úgy összeállítani, hogy ahogy ők fogalmazznak, a gyomor vágyai ne akadályozzák a lélek munkálkodását, ezért a reggelijük és a vacsorájuk mindig valamilyen gabonaőrlemény, vagy pép, tejjel leöntve. Délben esznek több fogásos zöldség és gabona ételt. Ha napközben valamit még megkívánnak, úgy azt maguknak kell megvásárolniuk. A pénzt a krisnások eszköznek tekintik, nem sokra becsülik. A szerzetesek csekély összegű költőpénzt kapnak, míg a családosoknak hetente fizetés jár. Hogy ez mennyi, azt a hét elején benyújtott előzetes kalkuláció alapján számolják ki. A kiadásokról bizonylatokkal kell később elszámolniuk, mivel alapítványi formában működik a Krisna-Völgyi

gazdaság. Jelenleg 120-an laknak bent, és 30-an Somogyvámoson. A földterületből mintegy 100 hektár a megművelt szántóföld, a többi legelő, erdő és patak. A megművelt földterületet tekintve ez Magyarország második legnagyobb biofarmja. A búzát 15, a kukoricát 4, az olajtököt 48, a napraforgó és a mákot 1-1 hektáron termesztik. De megterem itt a burgonya, az uborka, a káposzta, a karfiol, a padlizsán, a paradicsom, a bab és a lencse, a különféle fűszernövények és a gyümölcsök közül az eper, a málna, a ribizli, a szilva, a körte és a barack is.

Az itt lakók zöme városból jött falura, úgyhogy nem sokat értettek a mezőgazdasági munkákhoz. Sokat segítettek a somogyvámosiak, hogy megtanuljanak szántani, vetni, vagy éppen tehenet fejni. A tehenészet olyan, mint bármelyik falusi gazdánál, illetve egy különbség mégis csak van, mivel minden játszó fölött kis táblácska hirdeti a jószág és adományozója nevét. Itt még véletlenül sem hívják a teheneket Riskának, vagy Juliskának. A teheneket és az ökröket indiai folyók, városok, vagy éppen Krisna barátai után nevezték el.

- *Hari bol-* köszönt minket *Bodor István*, aki Budapestről került egy éve a farmra.

- *Huszonhét jószágunkból hét tejelő tehén. Kizárólag kézzel fejtünk. Persze én nem, mert nincs meg hozzám a fizikumom. Magyar tarkáink, általában napi 140 litert adnak. Előzőleg nem ismertem az állattenyésztés fortélyait, műszaki területen dolgoztam a Tungsrában. Szakkönyvekből, meg a környék gazdáitól tanultuk meg a fogásokat.* - Bodor István hét éve tagja a mozgalomnak, azóta gyakorolja a Krisna-tudatot. Nemsokára megnősül, és itt akar házat építeni a Krisna-Völgyben. A házhelyet ingyen kapják, a többi meg elsősorban rajtuk múlik.

Sivarama Swami, aki nemcsak a magyar, hanem az angliai és skóciai Krisna-tudatú hívők valódi vezetője is egyben, 1949-ben Péterként látta meg a napvilágot Budapesten. Majd 1956-ban kivándorolt szüleivel Kanadába. 1966-ban egy Calcuttai szerzetes, *A. C. Bhaktivedanta Swami Prabhupada* Amerikában megalapította a Krisna-tudat Nemzetközi Szervezetét, a többezer éves vaisnava tradíció szellemében. Ő lett a lelki tanító mestere Létai Péternek, amikor kivonult a polgári életből, és 1973-ban csatlakozott a krisnásokhoz.

A hatvanas évek végén már Magyarországon is megjelentek a Krisnások, de akkor szigorú illegálitásban tevékenykedtek, mert üldözték őket. Végül aztán 1989-ben jegyezték be Magyarországon az egyházat.

- *Nem volt semmi konfliktus egészen 1991- 92-ig,*

amikor is Német Géza lelkész egy családi ellenes szektának kiáltott ki bennünket. Szóval megindult a rágalmazási hadjárat a sajtóban ellenünk - idézi fel a múltat a közben asztaltársaságunkhoz csatlakozó Danka Krisztina, lelki nevén *Krisna-lila devi dasi*. A szőke hajú, lila szárús Krisna-lila lelkész, és egyben az egyház országos szóvivője.

- *Hiába mondtuk Géza bácsinak, gyere nézd meg hogyan élünk, mit csinálunk, nem volt erre hajlandó. Ezért kénytelenek voltunk sajtópert indítani ellene, és 94-ben a bíróság kimondta hogy nálunk nincs agy mosás, senki nem szakítja el a családtól a gyerekeket.*

A sajtóhadjáratnak köszönhetően az MDF kormány utolsó éveiben megvonta a krisnásoktól és még három kis egyháztól az állami támogatást, azzal az indokkal, hogy „destruktív szekták”.

- *Nahát, erre felbőszültek a hinduk. Egymás után jöttek a faxok, táviratok Antall Józsefnek Indiából, Angliából. Arra kérték a kormányt, hogy a hinduizmus honi képviselői hasonló megbecsülést kapjanak, mint Indiában a keresztény egyházak.*

A következő évben megkaptuk az állami támogatást. Hiánytalanul átutalták mind az 1108 forintot, amit igényeltünk. Nekünk ezzel a csekély összegű kérelemmel az volt a célunk, hogy megmutassuk, nem a pénzre, hanem arra az erkölcsi elismerésre tartunk igényt, amit az anyagi támogatás odaítélése jelent.

Krisna-lila ugyancsak a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen végzett magyar-francia szakon. Férjével, aki vegyész, ott ismerkedett meg. Együtt léptek be a krisnásokhoz is, mert ahogy fogalmazza, egy valamit nem tanítanak se az egyetemen, se másutt, hogy hogyan kell élni, hogyan kell kezelni az emberi konfliktusokat.

- *A pszichológusok némelyike még magán sem tud segíteni, nemhogy másokon. Hiányzik az emberekből, hogyan tudnak boldogok lenni, hogyan tudnak szeretetben élni, békében családot felnevelni. Én a férjemmel már együtt voltam az egyetemen is. Együtt jártunk bulizni, kocsmázni, így ment az élet. Nyolc éve vagyunk házasok, de amióta ezekkel a dolgokkal foglalkozunk, egyre mélyebb a kapcsolatunk, és egyre nagyobb bizalommal vagyunk egymás iránt.*

Jelenleg 200-300 szerzetese, és 10-12 ezer hívője van a Krisna-tudatúak egyházának, ám saját becsülésük szerint akár 200 ezerre is tehető azok száma, akik nem hívők, de ott vannak körülöttük, mert például a vegetáriánus konyha, a biogazdálkodás, vagy teszem azt a védikus filozófia, irodalom, vagy a zene érdekli őket. Központjaik vannak Budapesten, Krisna-Völgyben, Kecskemé-

ten, Debrecenben, Győrben, Veszprémben, Egerben, Pécsen, Szegeden, Békéscsabán és Miskolcon.

Krisna-Völgyben minden a napkeltéhez illetve a napnyugtához igazodik. Ez azért van így, mert a faluban egyáltalán nincsen áram. Gyertyával világítanak, amelyek a gyertyaöntő üzemből készülnek, az irodákban pedig a számítógépek akkumulátorokkal mennek. A krisnásoknál a felkelés hajnali négy óra előtt kötelező, mert fél ötkor kezdődik az első közös szertartás, amikor énekel és táncol köszöntik Krisnát. Ezután öttől hétig egyéni mantra meditáció következik, utána fél nyolcig egy másik zenés szertartáson vesznek részt, majd fél nyolctól kb. fél kilencig következik a szeminárium, ahol a szentírásokból tanulnak. Fél kilenckor reggeli, és kilenctől egyig mindenki dolgozik, végzi a feladatát. Egykor ebédelnek, majd kettőtől ötig, vagy hatig újból munka következik. Este, vacsora után pedig szintén közös imádkozással, és meditálással zárják a napot. A lefekvés időpontjára nincs előírás, de a napirendet ismerve nem hiszem, hogy valakinek is kedve lenne sokáig fennmaradni.

Évente 10-15 ezren látogatnak el a Krisna-Völgybe. A Krisna-völgyi búcsú egész napos programja az idén például 2600 ember csalt ide. Ottjártunkkor is sok a látogató, mert éppen aznap ünneplik Krisna kedvesének, Radhikanak a születésnapját.

- *A születésnap ünnep alkalmából Radhika történetét idézzük föl, majd tulajdonságairól, transzcendentális jellemzőiről beszélgetünk, meditálunk - avat be a titkokba a jelenkori Radhika. Krisna kedvesének, aki az oltáron ott áll az istenség mellett, új ruhát készítenek erre a jeles napra. A szertartás reggel Krisna és Radhika szobrának megfürdetésével kezdődik, majd felöltöztetik őket új ruháikba. Ezenkívül délután háromkor ünnepi lakoma kezdődik a tiszteletükre, melynek minden fogásából följajlanak egy-egy kisebb mennyiséget Krisnának, amelyet prasadamnak, azaz az Úr kegyének neveznek.*

- *Ezt lelkiekben fogadja el Krisna, de már előfordult Indiában, hogy valóban eltűnt az étel az oltárról - teszi hozzá a csoda megismétlődésében reménykedő Radhika.*

A templom domb alatti völgyben, a kemping szomszédságában, már négy sorban kupognak a lakoma résztvevői. Két-két sor egymással szemben ül, és a sorok között legalább másfél méter a távolság, hogy a fehérruhás, mezítlábas ételosztó fiúk kényelmesen elférjenek. Én szerencsére Krisna-lila mellett ülök, aki várakozás közben elmagyarázza, hogy milyen előírásokat kell betarta-

ni egy ilyen lakomán. Először is törökülésben esznek az igazi *bhakták*, vagyis a hívők. Mindenki kapott egy három részre osztott fehér műanyag tányért, hogy a sokféle étel egymás mellé kerüljön. Műanyag poharunkba öntött rózsavizes limonádéból, illetve tányérunkra kiporciózott ételekből, csak akkor szabad enni, ha már valamennyi társunk megkapta az ételét és italát. Együnk lassan, és rágjunk meg minden falatot. Krisna-lila másik oldalán az Indiában született, de már régóta Londonban élő hindu barátnője ül, egy csodaszép tűzpiros selyem szariban. Észreveszem, hogy időnként átrak néhány falatot Krisna-lila tányérjára. Amikor kérdőn ránézek, elmeséli, hogy gyerekkorában egyszer nagyon megverték az iskolában, mert a húst otthagya. Így kénytelen volt végül megenni. Ezért nem szereti a sült sajtkockákat, mert arra a beléerőltetett húsról emlékezteti az íze. Közben egyre újabb és újabb fogások kerülnek a tányéromra. Kukoricás rizst eszek sült sajttal, krumplit, borsóval és mandulával, különböző zöldségcsodákat, sárgarépat, padlizsánt, paradicsomot, babot, lencsét öt-hat féleképpen elkészítve. Sárgaborsó fasírtot csatnival, azaz méregerős szilvalekvárral. És ekkor

kerül a tányéromba a pálcikára szúrt rabló zöldség. A pálcán sült sajt, padlizsán, krumpli, paradicsom, olívabogyó és ananász váltakozik. Meg kell mondanom, hogy legalább olyan ízletes, mint „vadabb unokatestvére”, a rablóhús. A sós és kesernyős ételek után az édességek garmadája következik. A túrógombóc rózsavizes szirupban, ami olyan író, mintha mézédessé illatú, sötétvörös rózsát ennék, bár ebben megoszlanak a vélemények. A velem szemben ülő egyik lányt inkább a szagos rádírra emlékezteti a szirupos gombóc. Az italok közül még megkóstolom a mézzel édesített, meleg tejben tököt. Nem volt rossz, bár lehet, hogy inkább az avokádó italt kellett volna választanom.

Alakoma vége felé már mindenki majd kipukkad, annyira jól lakott. Nagyon becsapós ez a sok kis apró fogás. Van még kínálat, de már senki nem tud egy falatot sem lenyelni. Az ételosztó fiúk hiába járnak körbe a finomságokkal. Szinte lehetetlen, de a mai ünnepi lakoma 108 féle fogásból állt.

Most már tudom, hogy nem véletlenül mondta egyszer félig tréfásan valaki, hogy a Krisna-tudat tulajdonképpen egy konyha vallás.

„Vendégszeretet, eszmecserére való nyitottság jellemző rájuk, és ha kérdezzük őket, válaszuk nem sérti a hitet, a meggyőződést. Ha tudásvágy vagy kétség rejlik bennünk, el kell jönnünk Krisna-völgybe, mert ez a hely a világra való rácsodálkozás élményét nyújtja.”

*Hajdú Miklós
filozófia tanár,
Közművelődési Tanszék,
Eötvös József főiskola, Baja*

